

TOP-5.3.1-16-FE1-2017-00010

A helyi identitás és kohézió erősítése Polgárdi térségében

Objektumleírások

Készült: 2019. március

Készítette: Magyar Műemléki Topográfia Nonprofit Kft.

Polgárdi épített öröksége

Patakmenti többutcás település, patakkal párhuzamos fő- és ezekből kiágazó mellékutcákkal. Szalagtelkei fésűs, előkertes beépítésűek. • Határában három középkori települést azonosítottak, amelyek a besenyők szállásterületéhez tartoztak. 1277-ben még lakatlan terület volt. 1398-tól a Kővágóórsi család birtokolta, 1945-ig a tőlük leszármazott Batthyányak birtoka volt. 1458-ban Evangelista Szent János plébániatemplomát említik. A 15 éves háborúban elpusztult, majd 1638-tól ismét lakott hely lett. A XVII. század végén a sármelléki uradalom központja volt. Szőlőhegyén jó bor termett. A Rákóczi-szabadságharc idején a Székesfehérvárt körülzáró kuruc csapatok egyik mezőföldi bázisává vált. A XVIII. század végén mind népességét, mind gazdaságát tekintve kiemelkedett a környező települések sorából. A XIX-XX. század fordulóján már iparral rendelkező település volt: Polgárdi-lpartelepeken rézgálicüzem, mészegető és vegyészeti gyár működött. 1997-ben városi rangra emelkedett.

ENTZ – SISA 1998 (119.), TAK 2017 (11-15.), VIRÁG 2005 (139.)

Szent István király plébániatemplom

Községközpontban szabadon álló, több periódusban emelt épület. Az 1753-ban gróf Batthyány Imre által építtetett kápolnát szentélyként megtartva 1852-53-ban gróf Batthyány István új templomhajót és tornyokat építtetett, majd 1929-30-ban Kotsis Iván tervei szerint új szentélyt csatoltak hozzá. • Két homlokzati tornyos, háromhajós épület. Szentélye keskenyebb, kívül háromnyolcados, belül félköríves záródású. A sekrestye ennek jobb oldalán helyezkedik el. Az 1937-ben készült al secco falképek Mezőkövesdi Takács István munkái. Főoltárképe: Szent István felajánlja a koronát Szűz Máriának, Endrész Antal műve 1853-ból. Keresztelőkútja 1877-ben készült. Harangján Immaculata- és Szent József-ábrázolás, Batthyány kettős címer és „Goss mich Antoni Zechenter in Ofen Anno 1752” felirat látható. Műemlék.

A templom mellett álló plébánia a XIX. század közepén épült, eredetileg az uradalmi tisztartó háza volt. Földszintes, kontyolt nyeregtetős épület, utcai homlokzatán közepén timpanonnal lezárt, enyhe kiülésű rizalittal.

ENTZ – SISA 1998 (119.), TAK 2017 (23.)

Református templom

Szabadon álló, egyhajós, késő barokk épület, a záródás felé kontyolt nyeregtetővel. Épült 1807-11-ben. 1945-ben felújították. • Homlokzati középtornya órapárkányos, tört vonalú gúlisakkal fedett. Az oromzat sarkait vázák díszítik. Hosszháza háromnyolcados záródású. Déli oldalán négyzet alaprajzú, kontyolt nyeregtetős előcsarnok található. Belső terét háromszakaszos csehsüvegboltozat fedi, belül kosárirves záródású. A záradékban háromnyílású karzat húzódik. 1873-ból származó empire szószékével egybeépült a kettős papiszék. A fehérmárvány úrasztala 1896-ban készült. Orgonáját a Rieger-orgonagyár készítette 1911-ben. Aranyozott ezüst úrvacsoraosztó serlegén a T. L. monogram és az 1771-es évszám olvasható. Az úrvacsoraosztó tál és egy ónkanna szintén ebben az évben készült. Aranyozott ezüst úrvacsoraosztó serlege 1853-ból származik. Műemlék.

BARDOLY – HARIS 2008 (85.), ENTZ – SISA 1998 (119.), TAK 2017 (22.)

Szeplőtelen Fogantatás-kápolna

Kiscséripuszta

Szabadon álló, egyhajós, nyeregtetős, sokszögű szentélyzáródású kápolna, kis harangtoronnyal. Építtette Kirn Ilona kiscséripusztai tanítónő saját költségén, 4000 pengőből. Megáldását Csúcs István egyházmegyei főtanfelügyelő, címzetes prépost, kanonok végezte 1934. október 20-án. Fa tetőszerkezetét, kisméretű téglafalazatát, stukatúros belső vakolatát és fa nyílászáróit a nemrégiben lezajlott felújítás során megőrizték.

<http://www.polgardi.hu/cikk.php?CikkID=585>

2. számú iskolaépület

Kossuth utca 185.

Utcasorban szabadon álló, kétszintes épület, utcával párhuzamos tengelyű nyeregtetővel. Az utca felőli homlokzat közepén, a tetősíkból kiemelkedő oromzatot csonkakontyolt nyeregtető fedí. Az utcafronti homlokzat vakolatarchitektúrás, bal oldalán emeletnyi magasságú, kétszárnyú, felülvilágító bejárati kapu található, fölötte osztópárkány húzódik. Épült az 1930-as években, római katolikus felekezeti leányiskolaként. Az itt tanító apácák miatt a köznyelvben elterjedt a „Zárda” elnevezés.

TAK 2017 (25.), <http://szechenyi-polgardi.sulinet.hu/Iskol%C3%A1nr%C3%B3l>

I. világháborús emlékmű

Kossuth Lajos utca

Önálló, gondozott kertben álló emlékmű. Farkas Béla alkotását 1924. november 17-én avatták fel gróf Batthyány Lajos, gróf Batthyány Gyula, Nagy Pál főispán, dr. Jeszenszky Andor főszolgabíró, Simon Sándor székesfehérvári tanácsnok, Bilkei Ferenc esperes-plébános, dr. Nikola Bálint pénzügyigazgatósági titkár, Kutassy Ignác ezredes, a vitézi szék képviselője, Jeszenszky Lajos, a székesfehérvári II. vegyesdandár őrnagya, Molnár Sándor alezredes, Majoros István százados és Bárdi Mihály főhadnagy, a csendőrség képviselőinek jelenlétében. Nyolcszögletű, kettős talapzaton egy honvéd áll, jobb kezében földig hajtott, bal kezében lábhoz állított puskával. Az eredeti emlékművet egy II. világháborús emléktáblával, illetve egy 1953-as mártír emléktáblával egészítették ki.

MTI Hírachívum 1920-1945, 1924. november 17. 6. o.

Felhasznált irodalom

BARDOLY – HARIS 2008	Bardoly István – Haris Andrea: Magyarország műemlékjegyzéke. Fejér megye. Budapest, 2008, Kulturális Örökségvédelmi Hivatal.
ENTZ – SISA 1998	Entz Géza – Sisa József (szerk.): Fejér megye művészeti emlékei. The Historic Monuments of Fejér County. Székesfehérvár, 1998, Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Intézet – Szent István Király Múzeum. (= Szent István Király Múzeum Közleményei A sorozat 34. kötet)
TAK 2017	Településképi arculati kézikönyv, 2017.
VIRÁG 2005	Virág Zsolt: Magyar kastélylexikon. 3. kötet. Fejér megye kastélyai és kúriái. Budapest, 2005, Fo-Rom Invest.